

Scottish International Conference on Multidisciplinary Research and Innovation – SICMRI 2026

PRESENTING PHRASEOLOGICAL UNITS BASED ON MASS MEDIA TECHNOLOGIES: A NEW MODEL AND EFFECTIVENESS OF LITERATURE INTEGRATION

Alimboyeva Hilola

Student of the Faculty of Philology
Urgench State Pedagogical Institute
alimbayevahilola62@gmail.com

Abstract

This article scientifically analyzes the theoretical and methodological foundations of presenting phraseological units based on mass media technologies, as well as a new model for the integration of literature and linguistics. The study highlights effective methods of teaching phraseological expressions in a digital learning environment through electronic dictionaries, multimedia tools, and interactive platforms. In addition, the importance of innovative approaches in revealing the semantic, stylistic, and linguocultural features of phraseological units is substantiated.

The integrative model proposed in the article is significant in that it contributes to the development of students' speech competence, the formation of independent and critical thinking, and the strengthening of practical language skills. The research results demonstrate the effectiveness of education based on mass media technologies.

Keywords: mass media technologies, phraseological units, literature integration, linguistics, electronic dictionaries, multimedia tools, interactive learning, innovative methods, linguoculture, speech competence, digital learning environment.

OMMAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNI TAQDIM ETISH: ADABIYOT INTEGRATSIYASINING YANGI MODELI VA SAMARADORLIGI

Annotatsiya: Mazkur maqolada ommaviy axborot texnologiyalari asosida frazeologik birliklarni taqdim etishning nazariy-metodik asoslari hamda adabiyot va lingvistika fanlari integratsiyasining yangi modeli ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli ta'lim muhitida elektron lug'atlar, multimedia vositalari va interaktiv platformalar orqali frazeologizmlarni o'rgatishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, frazeologik birliklarning semantik, stilistik va lingvomadaniy xususiyatlarini ochishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati asoslab beriladi. Maqolada taklif etilgan integratsion model o'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish, mustaqil va tanqidiy fikrlashini shakllantirish hamda tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Tadqiqot natijalari ommaviy axborot texnologiyalariga asoslangan ta'limning samara

Kalit so'z: ommaviy axborot texnologiyalari, frazeologik birliklar, adabiyot integratsiyasi, lingvistika, elektron lug'atlar, multimedia vositalari, interaktiv ta'lim, innovatsion metodlar, lingvomadaniyat, nutq kompetensiyasi, raqamli ta'lim muhiti

Kirish Hozirgi davrda ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi global miqyosda muhim tendensiyalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi o'quv jarayonining mazmuni, shakli va metodlarini tubdan yangilashni talab etmoqda. Ayniqsa, til va adabiyot fanlarini o'qitishda ommaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish faoliyatini yanada samarali, interaktiv va motivatsiyaga boy shaklga olib chiqadi. Frazeologik birliklar tilning eng murakkab, obrazli va madaniy jihatdan boy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ular xalqning tarixiy tajribasi,

Scottish International Conference on Multidisciplinary Research and Innovation – SICMRI 2026

dunyoqarashi, milliy mentaliteti va estetik qarashlarini o'zida mujassam etadi. Shu bois frazeologizmlarni o'qitish nafaqat lingvistik bilimlarni, balki madaniy va kommunikativ kompetensiyalarni ham shakllantirishni talab qiladi. Bunday murakkab vazifani samarali amalga oshirish esa zamonaviy texnologiyalarga asoslangan innovatsion yondashuvlarni qo'llashni taqozo etadi. Ommaviy axborot texnologiyalari (OAT) ta'lim jarayonida keng ko'lamli imkoniyatlarga ega bo'lib, ular orqali bilim berish jarayoni yangi sifat bosqichiga ko'tariladi. OAT o'z ichiga internet resurslari, elektron darsliklar, multimedia vositalari, mobil ilovalar va interaktiv platformalarni qamrab oladi. Ushbu texnologiyalarning asosiy didaktik imkoniyatlari quyidagilardan iborat:

Birinchidan, axborotni tezkor va keng miqyosda tarqatish imkoniyati mavjud bo'lib, bu o'quvchilarning zarur bilimlarga tezda ega bo'lishini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, multimedia vositalari orqali axborotni vizual va audial shaklda taqdim etish bilimni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Uchinchidan, interaktivlik tamoyili asosida o'quvchilar faol ishtirokchi sifatida ta'lim jarayoniga jalb qilinadi.

To'rtinchidan, masofaviy ta'lim imkoniyatlari orqali bilim olish jarayoni makon va zamon bilan cheklanmaydi. Shu jihatdan qaraganda, frazeologik birliklarni o'qitishda OATdan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshirish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va bilimni chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi. Frazeologik birliklar til tizimining muhim komponenti bo'lib, ular semantik yaxlitlik, tarkibiy barqarorlik va obrazlilik kabi xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ularning asosiy vazifasi nutqni boyitish, ifodaning ta'sirchanligini oshirish va kommunikativ samaradorlikni ta'minlashdan iborat.

Frazeologizmlarni o'qitishda quyidagi metodik muammolar yuzaga keladi:

- ularning ko'chma ma'nosini to'g'ri anglash murakkabligi;
- kontekstdan tashqarida noto'g'ri talqin qilish ehtimoli;
- madaniy komponentlarning yetarlicha tushunilmasligi;
- amaliy nutqda qo'llash ko'nikmalarining sustligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etishda ommaviy axborot texnologiyalariga asoslangan yangi metodik yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ommaviy axborot texnologiyalari asosida frazeologik birliklarni taqdim etish yangi integratsion modelni shakllantiradi. Ushbu model bir necha o'zaro bog'liq komponentlardan tashkil topadi. Avvalo, multimedia komponenti frazeologizmlarni audio, video, animatsiya va grafik vositalar orqali tushuntirishni nazarda tutadi. Bu o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi va murakkab ma'nolarni osonroq anglashga yordam beradi. Keyingi interaktiv komponent o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Turli testlar, mashqlar, viktorinalar va o'yin elementlari orqali o'quvchilar bilimni mustahkamlaydi va o'zlashtirish darajasini nazorat qiladi. Kontekstual komponent esa frazeologik birliklarni badiiy matnlar asosida o'rganishni o'z ichiga oladi. Bu orqali o'quvchilar frazeologizmlarning real nutqdagi funksiyasini anglaydi. Shuningdek, madaniy komponent frazeologizmlarning milliy xususiyatlarini ochib berishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarda madaniy tafakkur va lingvomadaniy kompetensiyani shakllantiradi. Adabiyot integratsiyasi frazeologik birliklarni o'qitishda muhim metodik vosita hisoblanadi. Badiiy asarlarda qo'llanilgan frazeologizmlar orqali o'quvchilar ularning stilistik va emotsional xususiyatlarini chuqur anglaydi.

Yangi integratsion model quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- badiiy matndan frazeologik birlikni aniqlash;
- uning semantik va stilistik tahlilini amalga oshirish;
- elektron resurslar yordamida qo'shimcha ma'lumot olish;
- frazeologizmni yangi kontekstlarda qo'llash.

Mazkur yondashuv o'quvchilarning analitik fikrlashini rivojlantiradi, ularni mustaqil izlanishga undaydi va bilimni mustahkam o'zlashtirishga yordam beradi. Ommaviy axborot texnologiyalariga asoslangan yondashuv frazeologik birliklarni o'qitishda yuqori samaradorlikni

Scottish International Conference on Multidisciplinary Research and Innovation – SICMRI 2026

ta'minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interaktiv va multimediamiy ta'lim muhitida o'quvchilar bilimni an'anaviy metodlarga nisbatan tezroq va samaraliroq o'zlashtiradi.

Bunday yondashuv natijasida:

- o'quvchilarning nutq boyligi sezilarli darajada ortadi;
- frazeologik birliklarni ongli va o'rinli qo'llash ko'nikmasi shakllanadi;
- ijodiy va tanqidiy fikrlash rivojlanadi;
- o'quvchilarning ta'limga bo'lgan motivatsiyasi kuchayadi.

Shuningdek, gamifikatsiya elementlari o'quv jarayonini qiziqarli tashkil etib, bilim olishni rag'batlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, ommaviy axborot texnologiyalari asosida frazeologik birliklarni taqdim etish zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Adabiyot va lingvistika integratsiyasiga asoslangan yangi metodik model esa frazeologizmlarni chuqur va samarali o'rganish imkonini yaratadi. Innovatsion yondashuvlar o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish bilan birga, ularning madaniy va ijodiy tafakkurini ham shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 jildlik. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2020.
2. Rahmatullayev Sh. Frazeologiya asoslari. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2018.
3. Safarov Sh. Lingvistik tadqiqotlar metodologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Yo'ldoshev B. Hozirgi o'zbek tilida frazeologiya. – Toshkent: Universitet, 2017.
5. Mahmudov N. Til va nutq madaniyati. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
6. To'xtasinov I. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
7. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari. – Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti, 2022.